

## บทที่ 7

### สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

#### สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประมงพื้นบ้านอ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชุมชนประมงพื้นบ้านอ่าวบ้านดอนจังหวัดสุราษฎร์ธานีในบริบทการเปลี่ยนแปลง ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประมงพื้นบ้านอ่าวบ้านดอนที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่และการปรับตัวของชุมชน และการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประมงพื้นบ้านอ่าวบ้านดอนที่สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลง ดำเนินการวิจัยในพื้นที่อ่าวบ้านดอน ประกอบด้วย อำเภอดอนสัก กาญจนดิษฐ์ เมือง พุนพิน ท่าฉาง ไชยา และอำเภอท่าชนะ และปฏิบัติการในพื้นที่ 2 อำเภอ คือ อำเภอท่าฉางและอำเภอท่าชนะ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ การจัดกลุ่มสนทนา การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการความรู้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีอุปนัยและวิธีวิเคราะห์เนื้อหา นำไปสู่การเพิ่มทรัพยากรสัตว์น้ำและทรัพยากรชายฝั่งและการฟื้นฟูระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า วิถีอ่าวบ้านดอนในบริบทการเปลี่ยนแปลง อ่าวบ้านดอนเป็นอ่าวย่อยในอ่าวไทยและเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม อ่าวบ้านดอนมีลักษณะเป็นเว้าขนาดใหญ่ที่สุดในภาคใต้ มีความยาวของแนวชายฝั่งประมาณ 120 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 434,575 ไร่ มีลักษณะเป็นท้องกระทะ รับน้ำจากแม่น้ำลำคลองน้อยใหญ่ 11 สาย เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์จากตะกอนปากแม่น้ำต่าง ๆ ที่ไหลลงสู่อ่าวบ้านดอน มีแนวป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ทำให้บริเวณนี้เป็นแหล่งเพาะสัตว์น้ำวัยอ่อนหลายชนิดจึงเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำทุกชนิดทั้งปลา ปู กุ้ง หอย อ่าวบ้านดอนจึงเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์สูงสุดแห่งหนึ่งของภาคใต้และมีระบบนิเวศทางทะเลที่หลากหลายมากที่สุดอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทย และเป็นศูนย์รวมของความอุดมสมบูรณ์มีป่าชายเลน หาดทราย และปะการัง ทั้งยังเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของสัตว์น้ำและเป็นที่อนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อนทำให้ยังคงมีปริมาณสัตว์น้ำอยู่มากและเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนั้นอ่าวบ้านดอนยังเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญในระดับนานาชาติ จากสภาพภูมิประเทศและระบบนิเวศที่หลากหลายทำให้อาชีพในอ่าวบ้านดอนมีความหลากหลายทั้งในด้านเกษตรกรรมโดยเฉพาะเป็นแหล่งผลิตข้าวขนาดใหญ่ และมีการเพาะปลูกทั้งพืชอาหาร เช่น ข้าว ผลไม้ พืชอุตสาหกรรม เช่น ยางพารา ตลอดจนพืชพลังงาน เช่น ปาล์มน้ำมัน และเป็นแหล่งการทำประมงขนาดใหญ่มี

สัตว์น้ำชุมชุมแห่งหนึ่งในอ่าวไทยที่ทำให้รัฐพัฒนานโยบายเป็น Sea Food Bank อ่าวบ้านดอน ครอบคลุมพื้นที่ 7 อำเภอ ได้แก่ ท่าชนะ ไชยา ท่าฉาง พุนพิน เมือง กาญจนดิษฐ์ และอำเภอ ดอนสัก **อำเภอท่าชนะ** เป็นอำเภอเหนือสุดของจังหวัดสุราษฎร์ธานีอยู่ห่างจากตัวจังหวัด จังหวัดประมาณ 90 กิโลเมตร แยกการปกครองเป็น 6 ตำบล คือ ตำบลท่าชนะ สมอทอง ประสงค์ คันธูลี วัง และตำบลคลองพา ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร ทำสวน ยางพารา ปลูกน้ำมัน มะพร้าว เงาะ ทุเรียน กาแฟ ลองกอง มังคุด ทำนา ค้าขาย รับจ้าง เลี้ยงสัตว์ และประมงพื้นบ้าน อำเภอท่าชนะมีพื้นที่ติดทะเลจำนวน 3 ตำบล คือ ตำบลคันธูลี วัง และตำบลท่าชนะ ชาวบ้านในพื้นที่ประกอบอาชีพการประมงพื้นบ้านมาตั้งแต่บรรพบุรุษ แต่ปัจจุบันมีบางส่วนหันไปประกอบอาชีพอื่นด้วย เช่น การทำสวนยางพารา สวนปลาน้ำมัน เนื่องจากสัตว์น้ำมีจำนวนน้อยลง แต่ชาวบ้านที่มีบ้านเรือนติดกับทะเลก็ยังคงประกอบอาชีพ ประมงอยู่ประมาณร้อยละ 80 ส่วนอีกร้อยละ 20 ประกอบอาชีพอื่น ปัจจุบันความอุดมสมบูรณ์ ของสัตว์น้ำก็ยังคงเหลืออยู่ประมาณร้อยละ 30 **อำเภอไชยา** เป็นเมืองเก่าที่มีประวัติศาสตร์อัน ยาวนานในอาณาจักรศรีวิชัย มีหลักฐานทางโบราณคดีว่ามีความเจริญรุ่งเรืองอยู่ในพุทธ ศตวรรษที่ 12-17 ตั้งอยู่ทางตอนเหนือและห่างจากตัวเมืองสุราษฎร์ธานี 66 กิโลเมตร สภาพ พื้นที่เป็นที่ราบ ที่ราบลุ่ม ที่ราบชายฝั่งทะเล มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 1,002 ตารางกิโลเมตร หรือ 627,896 ไร่ แบ่งการปกครองออกเป็น 9 ตำบล คือ ตำบลตลาดไชยา พุมเรียง เลม็ด เวียง พุง ป่าเว ตะกรบ โมถ่าย และตำบลปากหมาก มีประชากร 47,961 คน ลักษณะภูมิประเทศ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ พื้นที่ทางด้านตะวันตกเป็นที่สูงและป่าเขา ทางด้านตะวันออกเป็นที่ราบ ชายฝั่งทะเล มี 3 ตำบล คือ ตำบลตะกรบ พุมเรียง และตำบลเลม็ด มีการทำประมงพื้นบ้าน โดยตำบลพุมเรียงมีการทำประมงมากที่สุด ปัจจุบันความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำลดลงเหลือ เพียงร้อยละ 30 เนื่องจากมีนายทุนมาจับจองพื้นที่ทะเลทำคอกหอยแครง ทำให้ประมงพื้นบ้าน ออกทะเลด้วยความยากลำบาก การทำคอกหอยได้ทำลายระบบนิเวศท้องทะเลอย่างรุนแรง สัตว์น้ำลดลงอย่างรวดเร็ว จนชาวประมงบางส่วนต้องเลิกอาชีพประมงไปทำอาชีพอื่น **อำเภอท่าฉาง** เป็นอำเภอขนาดเล็ก ห่างจากตัวเมืองสุราษฎร์ธานี ประมาณ 40 กิโลเมตร มี พื้นที่ประมาณ 39,306 ไร่ หรือ ประมาณ 1,167.70 ตารางกิโลเมตร มีประชากร จำนวน 26,278 คน สภาพพื้นที่ลาดเทจากทิศตะวันตกไปสู่ชายฝั่งทะเลด้านทิศตะวันออก บริเวณ ชายฝั่งทะเลเป็นป่าชายเลนผืนใหญ่มีเนื้อที่ประมาณ 6,000-7,000 ไร่ ประชากรจึงประกอบ อาชีพประมงเป็นหลัก อำเภอท่าฉางแบ่งการปกครองออกเป็น 6 ตำบล คือ ตำบลท่าฉาง ท่าเคย คลองไทร เขาด่าน เสวียด และปากฉลุย ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนยางพารา ปลูก น้ำมัน ทำนา เลี้ยงสัตว์ และการทำประมง มีการทำนากุ้งในพื้นที่บริเวณตำบลเขาด่าน ตำบล ท่าฉางและตำบลท่าเคย การเลี้ยงหอยแครง ปลูกพะวงขาว กุ้งทะเล และปลาน้ำจืด การทำ ประมงพื้นบ้านอยู่ในพื้นที่ 3 ตำบล คือ ตำบลเขาด่าน ท่าฉาง และตำบลท่าเคย ซึ่งเป็นพื้นที่

ป่าชายเลนมีการทำประมงร้อยละ 60 สัตว์น้ำที่สร้างรายได้ให้กับชาวประมง ก็คือ ปูม้า ปลาตก ปลาตุ๊ก และกุ้ง แต่รายได้ไม่แน่นอน เนื่องจากสัตว์น้ำลดน้อยลงและพื้นที่การทำมาหากินเริ่มมีจำกัดเพราะคอกหอยของนายทุนรุกร้ำพื้นที่ประมงชายฝั่ง

ในส่วนอำเภอพนมเปญอยู่ห่างจากตัวเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี 12 กิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 16 ตำบล คือ ท่าข้าม ท่าสะท้อน ลีเล็ด บางมะเตือ บางเดือน ท่าโรงช้าง กรูด พุนพิน บางอน ศรีวิชัย น้ำรอบ มะลวน หัวเตย หนองไทร เขาหัวควาย ตะปาน อำเภอพนมเปญเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม โบราณคดี และมีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจของจังหวัดสุราษฎร์ธานี พื้นที่ที่ติดชายฝั่งทะเลมี 1 ตำบล คือ ตำบลลีเล็ด มีพื้นที่ประมาณ 17,266 ไร่ หรือ 26.6 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำไหลผ่าน และบางส่วนอยู่ติดกับทะเล มีป่าชายเลนที่น้ำเค็มท่วมถึง สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ทำให้ประชากรที่อาศัยในบริเวณที่ราบต่ำประกอบอาชีพทำสวนมะพร้าว ส่วนผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ติดกับทะเลทำประมงพื้นบ้านและเพาะเลี้ยงชายฝั่งทำนากุ้ง อำเภอเมือง มีพื้นที่ประมาณ 231.810 ตารางกิโลเมตร ประชากร 171,266 คน อาชีพหลัก คือ การทำเกษตรกรรม สวนยางพารา สวนมะพร้าว ชมพู่ กระท้อน ปาล์มน้ำมัน ทูเรียน และพืชผักอื่น ๆ ส่วนอาชีพรอง คือ การประมง และค้าขาย มีการทำประมงน้ำจืด ประมงน้ำกร่อย และประมงน้ำเค็ม การทำประมงพื้นบ้านมีชาวบ้านเพียงบางส่วนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ในบางที่ยังคงยึดอาชีพตกกุ้งและจับสัตว์น้ำ เพื่อเลี้ยงครอบครัว เนื่องจากปริมาณสัตว์น้ำมีน้อย ประชากรที่อาศัยทำประมงพื้นบ้านมี 2 ตำบล คือ ตำบลบางชนะและตำบลคลองฉนาก ประชากรร้อยละ 80 มีอาชีพประมงทำประมงใน 2 ลักษณะ คือ การทำประมงในคลองและการทำประมงชายฝั่งทะเล บางส่วนที่มีเงินทุนก็ได้ปรับเปลี่ยนมาเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชัง อำเภอกาญจนดิษฐ์ อยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ห่างจากตัวจังหวัดเพียง 18 กิโลเมตร พื้นที่ 875.539 ตารางกิโลเมตร หรือ 616,875 ไร่ ประชากร 97,780 คน อำเภอกาญจนดิษฐ์มีพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมากที่สุดของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เนื่องจากมีพื้นที่ติดต่อกับอ่าวบ้านดอนถึง 5 ตำบล ทำให้มีพื้นที่ชายฝั่งทะเลยาวติดต่อกันเป็นระยะทาง 26 กิโลเมตร การเพาะเลี้ยงชายฝั่งและธุรกิจต่อเนื่องจากการประมงจึงสร้างรายได้ให้กับอำเภอกาญจนดิษฐ์มากที่สุด โดยเฉพาะการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ หอยนางรม และหอยแครง การเลี้ยงปลาในกระชัง ในบริเวณ 2 ตำบล คือ ตำบลท่าทอง และท่าทองใหม่ มีการทำประมงพื้นบ้าน ประมงเชิงพาณิชย์ของนายทุน และอาชีพเกษตรกรรม การทำสวนยางพารา ปาล์มน้ำมัน ทำนา ไม้ผล เป็นต้น อำเภอดอนสัก อยู่ห่างจากตัวเมืองสุราษฎร์ธานีประมาณ 62 กิโลเมตร มีพื้นที่ 458 ตารางกิโลเมตร ประชากร 36,036 คน แบ่งการปกครองออกเป็น 4 ตำบล คือ ตำบลดอนสัก ชลคราม ไชยคราม และปากแพรก ภูมิประเทศเป็นแนวภูเขาสูงทอดยาวไปยังชายฝั่งทะเลตอนเหนือ ตอนใต้และตะวันออก พื้นที่ตอนกลางและตะวันตกของอำเภอเป็นที่ราบลุ่ม ตอนบนเป็นที่ราบชายฝั่งทะเล มีความยาว

ประมาณ 23 กิโลเมตร ซึ่งเป็นพื้นที่ติดต่อกันเป็นแนวยาว 3 ตำบล คือ ตำบลดอนสัก ชลคราม และไชยคราม ทำอาชีพการประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง ปัจจุบันสัตว์น้ำที่เคยอุดมสมบูรณ์ลดน้อยลงจึงทำอาชีพประมงควบคู่กับการทำอาชีพอื่น เช่น การทำสวนยางพารา ปาล์มน้ำมัน ทำนา เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย อำเภอดอนสักมีป่าชายเลนขนาดใหญ่ประมาณ 18,000 ไร่ ได้ถูกทำลายลงเนื่องจากการบุกรุกทำนาของนายทุนและชุมชนได้ฟื้นฟูป่าชายเลนขึ้นมาใหม่ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำขนาดใหญ่ที่ส่งผลต่อความสมบูรณ์ของทรัพยากรสัตว์น้ำในอ่าวบ้านดอนและอ่าวไทย

วิถีประมงอ่าวบ้านดอน เดิมทะเลในอ่าวบ้านดอนมีระบบนิเวศที่สมบูรณ์มากทำให้สัตว์น้ำมีปริมาณมากสามารถจับด้วยมือเปล่าและเครื่องมือง่าย ๆ ที่ประดิษฐ์ด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้าน เมื่อมีการพัฒนาเทคโนโลยีสูงขึ้นทะเลก็ลดความสมบูรณ์ลงด้วยเครื่องมือที่ทำลายล้างทั้งอวนรุน อวนลากตลอดจนเรือคราดหอยเพื่อตอบสนองอุตสาหกรรมด้วยการทำประมงขนาดใหญ่ โดยเฉพาะเมื่อมีการทำลายป่าชายเลนเพื่อทำนาถ่วงตามนโยบายของรัฐได้ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์และแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำลงอย่างสิ้นเชิงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการจับจองพื้นที่ทะเลทำคอกหอยแครงของนายทุนทั้งไทยและต่างชาติทะเลที่เป็นที่สาธารณะกลายเป็นพื้นที่หวงห้าม มีคนเฝ้าพร้อมอาวุธปืน ทำให้ประมงพื้นบ้านไม่สามารถออกไปทำมาหากินได้ ทำให้ดำเนินชีวิตด้วยความยากลำบากเพราะพื้นที่ทำกินได้กลายเป็นพื้นที่หวงห้ามของคอกหอยแครง ประมงพื้นบ้านได้พยายามทวงคืนทะเลที่ทำกินอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการหลากหลาย แต่ยังไม่เป็นผล การทำประมงพื้นบ้านในอ่าวบ้านดอนมีพัฒนาการเป็น 5 ยุค ยุคแรกเป็นการทำประมงพื้นบ้านหรือประมงแบบยังชีพในช่วงก่อนทศวรรษ 2500 ยุคที่สองการทำประมงเชิงพาณิชย์เริ่มเมื่อปี 2504 ส่งผลให้ประมาณปี 2510 ระบบนิเวศทะเลเสื่อมโทรม สัตว์น้ำลดลงส่งผลกระทบต่อประมงพื้นบ้าน หลังปี 2530 มีปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่งและระบบนิเวศทางทะเลที่เสื่อมโทรมอย่างหนัก ยุคที่สามเป็นยุคสัมปทานไม้ป่าชายเลนเป็นการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำในอ่าวบ้านดอนอย่างชัดเจน ยุคที่สี่การส่งเสริมการทำนาถ่วงเปิดโอกาสให้ป่าชายเลนถูกทำลายเกือบทั้งหมดส่งผลต่อระบบนิเวศชายฝั่งอย่างหนักและรุนแรงขึ้น ยุคที่ห้าในช่วงปัจจุบันมีการส่งเสริมการเลี้ยงหอยแครงที่มีการจับจองทะเลเป็นเจ้าของที่เบียดเบียนประมงพื้นบ้านที่ทำลายระบบนิเวศท้องทะเลอย่างหนักและรุนแรงอีกระลอกเพราะทำลายพื้นดินท้องทะเลซึ่งเป็นแหล่งวางไข่อนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อนและแหล่งเลี้ยงตัวของสัตว์น้ำ สัตว์น้ำต้องหนีเอาชีวิตรอด ประมงพื้นบ้านลำบากยากแค้นที่สุดในยุคนี้นำไปสู่ความยากจนและถูกเบียดขับให้เป็นคนชายขอบที่มีคุณภาพชีวิตต่ำและยากจนทั้งเงิน จนนโอกาส และจศักดิ์ศรี อ่าวบ้านดอนมีรูปแบบการทำประมงพื้นบ้านมี 3 รูปแบบคือ 1) การทำประมงแบบยังชีพหรือแบบพึ่งตนเอง 2) การทำประมงแบบกึ่งนายทุน และ 3) การทำประมงของนายทุนขนาดใหญ่ สำหรับรายได้สูงสุดและรายได้รวมต่อปีของประมงพื้นบ้านอ่าวบ้านดอน เช่น อำเภอไชยา ตำบลพุมเรียง บ้านแหลมโพธิ์ มีรายได้สูงสุดจากปูม้ากลาง 5,583,040 บาท รองลงมาเป็นปูม้า

ใหญ่ รายได้รวม 17,097,143 บาท อำเภอกาญจนาดิษฐ์ ตำบลตะเคียนทอง บ้านเจงอะ รายได้สูงสุดมาจากปลากระบอก 4,039,555 บาท รองลงมาเป็นปลาดำใหญ่ รายได้รวม 18,392,178 บาท ตำบลเขาทำทอง บ้านปากน้ำท่าทอง รายได้สูงสุดมาจากปลากระบอก 5,678,127 บาท รองลงมาเป็นปลาดุกกลาง รายได้รวม 25,875,541 บาท อำเภอท่าฉาง ตำบลเขาถ่าน 3 หมู่บ้าน มาจากปลาดำใหญ่ 3,545,138 บาท รองลงมาเป็นปลาดุกกลาง รายได้รวม 3 หมู่บ้าน 14,436,686 บาท ในการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งโดยชุมชน ดำเนินการใน 2 แบบ คือ 1) ชุมชนได้ร่วมกันสร้างกลุ่มและเครือข่ายในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำ และทรัพยากรชายฝั่งทุกอำเภอ 2) การสร้างเครือข่ายและองค์กรชุมชนครอบคลุมทั้งอ่าวบ้านดอน คือ เครือข่ายอนุรักษ์อ่าวบ้านดอน และมูลนิธิป่า-ทะเลเพื่อชีวิต ส่วนสภาพปัญหาที่นำไปสู่การพัฒนาฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งอ่าวบ้านดอนประกอบด้วย ปัญหาความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรสัตว์น้ำ ปัญหาการเพิ่มประชากร ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการทำประมง ปัญหาภายในของประมงพื้นบ้าน ปัญหาความขัดแย้งของผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประมงพื้นบ้านอ่าวบ้านดอนที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่และการปรับตัวของชุมชน ชาวประมงพื้นบ้านเป็นผู้ที่มีภูมิปัญญาที่สั่งสมมาจากการประสบการณ์หรือการเรียนรู้จากบรรพบุรุษ แม้ว่าภูมิปัญญาบางอย่างได้สูญหายไปเนื่องจากสภาพทางทะเลหรือวิถีการทำประมงได้เปลี่ยนแปลงไป แต่ก็ยังมีภูมิปัญญาบางอย่างที่ชาวประมงพยายามนำกลับมาใช้และมีการปรับเพื่อให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมของชุมชนเพื่อความอยู่รอดในการดำเนินชีวิต ได้แก่ **ภูมิปัญญาด้านเครื่องมือประมงพื้นบ้าน** ชาวประมงพื้นบ้านได้ประดิษฐ์เครื่องมือประมงขึ้นโดยผนวกภูมิปัญญาพื้นบ้านเข้าไปเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพประมงที่ไม่ทำลายล้างระบบนิเวศ เช่น เบ็ดราว สวิง อวนลอยหรืออวนปลา อวนตี อวนกึ่งแห ยอ ไซตักปลาตุกทะเล แร้วดัก แชงแลง ลันจมปลาไหล ตะขอเกี่ยวปู ชั้งปลา โป๊ะ หร่ำ เป็นต้น แต่ในปัจจุบันเครื่องมือเหล่านี้ไม่สามารถจับสัตว์น้ำได้ในปริมาณมากตามความต้องการเนื่องจากสภาพทางทะเลเปลี่ยนแปลงเสื่อมโทรมลงสัตว์น้ำลดน้อยลงอยู่ในภาวะขาดแคลนทรัพยากร จึงได้พยายามรื้อฟื้นภูมิปัญญากลับมาปรับใช้เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำให้กลับมาอุดมสมบูรณ์เพียงพอในการยังชีพ ได้แก่ **ภูมิปัญญาการดูสัญญาณธรรมชาติ** เป็นพื้นฐานในการพยากรณ์อากาศและความอุดมสมบูรณ์ของทะเลโดยใช้วิธีการสังเกตสัญญาณธรรมชาติเหล่านี้จาก **การดูดวงจันทร์** หากดวงจันทร์เป็นสีแดงและดวงใหญ่ มีเมฆปกคลุม เชื่อว่าจะมีฝนตกไม่ควรออกไปหาปลา แต่หากดวงจันทร์เป็นเงามืดที่สุดตรงบริเวณขอบฟ้าก็ให้ระวังฝนตกแต่ไม่หนักมาก ยังสามารถออกไปหาปลาได้ **การดูเมฆ** หากเห็นเมฆก้อนโตขึ้นเรื่อยๆ และมีลมแรงในเวลาใกล้ช่วงพระอาทิตย์ตก แสดงว่าฝนจะตก แต่ถ้ามีเมฆปุยคล้ายขนแกะและท้องฟ้าเป็นสีครามแสดงว่าอากาศดีฝนไม่ตก แต่หากเมฆสีดำน้อยต่ำและเคลื่อนที่เร็วแสดงว่า

ฝนจะตกหนัก การดูดาว ให้สังเกตแสงดาวจากทางทิศเหนือ หากส่องแสงระยิบระยับแสดงว่าลมจะแรงแต่ยังสามารถออกเรือได้ หากท้องฟ้าไม่มีดาวส่องแสง มีแต่เมฆหนาสีดำ เหลือง หรือแดง แสดงว่าจะเกิดพายุลมแรง การดูลม ในแต่ละรอบปีจะมีลมชนิดต่าง ๆ เรียงลำดับตั้งแต่ต้นปีถึงปลายปีเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม ได้แก่ ลมวงว ลมอุตราตะวันออกเฉียง ลมหนาวแซ่ ลมตะเภา ลมหัวนอน ลมสลาตัน ลมพริตยา ลมตะวันตก ลมพริตหลวง ลมดาหลาหรือลมว่าว ลมหางหนู ลมเหล่านี้มีผลต่อการออกเรือทำประมงทั้งสิ้น ภูมิปัญญาเกี่ยวกับลักษณะการดำรงชีวิตของสัตว์น้ำตามระบบนิเวศ ชาวประมงที่ประมงมาเป็นระยะเวลายาวนานมีประสบการณ์จนตกผลึกเป็นองค์ความรู้ที่ฝังลึกเป็นความรู้ซ่อนเร้นอยู่ภายในตัวบุคคลนั้นๆ สามารถบอกลักษณะของสัตว์ทะเลแต่ละชนิดได้ทั้งอุปนิสัย การออกหากิน การวางไข่ ระยะห่างจากฝั่ง ช่วงระยะชุกชุม ที่อยู่อาศัย เครื่องมือที่ใช้จับและในแต่ละช่วงเวลาของปีจะจับสัตว์น้ำอะไรเป็นหลัก เช่น รู้ว่าปลาดุกทะเลมีตลอดปี แต่จะเริ่มชุกชุมและมีขนาดโตในช่วงเดือนตุลาคม-มกราคม ส่วนปลากระบอกจะวางไข่ในเดือนสิงหาคมและกันยายน ในขณะที่ปลากะพงขาว มีตลอดปีแต่ชุกชุมมากในลำคลอง เช่น คลองท่าปูน คลองหัววัว คลองไชยา ส่วนปลาทูรายในเขตทะเลชุมชนมีทั้งปีทั้งในทะเลและในคลอง เช่น คลองไชยา คลองหัววัว คลองท่าปูน ส่วนปูทะเลจะเริ่มจับตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงสิงหาคม ปูดำชอบอาศัยอยู่ในป่าชายเลนบริเวณต้นโกงกาง แสม ลำพู และมีชุกชุม ประเภทกุ้ง เช่น กุ้งเคย กุ้งสารส้มโออยู่บริเวณชายฝั่งตามร่องน้ำ ลำคลอง และสามารถรูงกุ้งเคยได้ตั้งแต่เดือนกันยายนถึงเดือนมกราคม หอยแครงชอบอาศัยบริเวณหน้าดินที่เป็นดินเลน แต่มีมากในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนตุลาคม หอยก้นมีอยู่ทั่วไปตามชายฝั่ง ป่าชายเลนบริเวณต้นแสม โกงกาง ลำพู ถั่ว ประ และชุกชุมในพื้นที่บ่อ กุ้งร้าง หอยจับแครงมีอยู่ทั่วไปในป่าชายเลนในช่วงเดือนตุลาคม-ถึงมกราคม ภูมิปัญญาในการดูคลื่นในทะเล อุณหภูมิและรสของน้ำทะเล หากเห็นเป็นคลื่นหยาบหรือคลื่นแรง แสดงว่ากำลังเกิดลมแรง การดูสีน้ำ หากสีน้ำทะเลใส แสดงว่าบริเวณนั้นมีสัตว์น้ำขนาดเล็ก หากน้ำทะเลขุ่นแสดงว่าบริเวณนั้นมีสัตว์น้ำขนาดใหญ่ และหากน้ำเริ่มมีสีแดงให้รีบเข้าฝั่งทันทีเนื่องจากพายุจะมาในไม่ช้า การสังเกตอุณหภูมิหรือการชิมรสของน้ำทะเลก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้ในการดูว่าบริเวณนั้นมีปริมาณสัตว์น้ำมากน้อยเพียงใด เช่น หากสัมผัสแล้วน้ำทะเลค่อนข้างเย็นและน้ำบริเวณนั้นนิ่ง หรือเมื่อชิมแล้วน้ำทะเลมีรสเค็มขมแสดงว่าในบริเวณนั้นไม่ค่อยมีปลา หากสัมผัสแล้วน้ำทะเลอุ่นหรือชิมแล้วน้ำทะเลเค็มออกหวาน ๆ แสดงว่าบริเวณนั้นมีปลาและสัตว์น้ำอาศัยอยู่มาก สามารถวางอวน ลอบ ไซ ได้

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาประมงพื้นบ้านในการฟื้นฟูสัตว์น้ำอ่าวบ้านดอนที่สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลง ใช้โมเดลปลาหู ซึ่งมึระบบและกระบวนการในการจัดการความรู้ 3 ส่วน คือ 1) Knowledge Vission หรือ ส่วนหัวปลา 2) Knowledge Sharing การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือส่วนตัวปลา และ 3) Knowledge Asset หรือส่วนหางปลาในการจัดการ

ความรู้ส่วนหัวปลาชุมชนร่วมกันกำหนดเป้าหมายและทิศทางของการจัดการความรู้คือการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งด้วยการฟื้นฟูสัตว์น้ำในอ่าวบ้านดอนให้มีสัตว์น้ำเพิ่มขึ้นในเวลาอันรวดเร็ว อันเนื่องจากสัตว์น้ำน้อยลงเพราะทะเลเสื่อมโทรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้สภาพทรัพยากรชายฝั่งในปัจจุบันของแต่ละอำเภอ เพื่อให้ชุมชนประมงพื้นบ้านสามารถดำเนินชีวิตให้ดีกว่าเดิม โดยมีชุมชนขับเคลื่อนในระยะเริ่มต้น 2 ชุมชน คือ ชุมชนประมงพื้นบ้านบ้านท่าพิกุล ตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนบ้านท่าพิกุล และชุมชนประมงพื้นบ้านบ้านคันธูลี ตำบลคันธูลี อำเภอท่าชนะ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำและฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งบ้านคันธูลี ส่วนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งเป็นขั้นตอน Knowledge Sharing หรือส่วนตัวปลาใช้กระบวนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือการแบ่งปันความรู้ในหมู่ประมงพื้นบ้าน โดยมีวิทยากรกระบวนการของโครงการวิจัย ผู้วิจัย และปราชญ์ชาวบ้าน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ที่ชัดเจนในเรื่อง การเรียนรู้ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่ง การวิเคราะห์และสังเคราะห์ต้นเหตุที่ทำให้ชายฝั่งทะเลเสื่อมโทรม การร่วมกันถอดบทเรียนความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่งอ่าวบ้านดอน การสร้างพลังการมีส่วนร่วม การรวมพลังเพื่อการอยู่รอด การเรียนรู้กฎหมายการประมง การเรียนรู้กรณีตัวอย่างชุมชนประมงพื้นบ้านที่ฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งสำเร็จ การสรุปบทเรียนเพื่อนำไปสู่ทางเลือกในการแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่ง การเรียนรู้การฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งอย่างเป็นระบบ : กรณีการทำโครงการ เพื่อพัฒนาวิธีคิดในการทำงานประสานกับหน่วยงานราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และกระตุ้นความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวประมงพื้นบ้านให้ชุมชนประมงพื้นบ้านท่าพิกุลและชุมชนประมงพื้นบ้านคันธูลีได้แสดงออก เพื่อนำไปสู่การประสานกันระหว่างความรู้ชัดแจ้งกับความรู้ที่ฝังลึกเพื่อร่วมกันออกแบบนวัตกรรมการฟื้นฟูสัตว์น้ำที่เกิดจากภูมิปัญญาประมงพื้นบ้าน เป็นนวัตกรรมที่สอดคล้องกับภูมินิเวศชายฝั่งทะเลของแต่ละชุมชนในการฟื้นฟูสัตว์น้ำ กิจกรรมการจัดการความรู้ในส่วนตัวปลาเกิดเป็นกิจกรรมการฟื้นฟูสัตว์น้ำด้วยการสร้างที่อยู่อาศัยให้ปลาได้มีที่อยู่ ที่พักพิง ที่วางไข่ ที่เลี้ยงตัวอ่อนและแหล่งเลี้ยงตัวที่ปลอดภัย เรียกว่า “บ้านปลา หรือ ห่อ” ชุมชนประมงพื้นบ้านดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การอนุรักษ์ฟื้นฟูสัตว์น้ำชายฝั่งทะเล เกิดแนวคิดในการนำเอาความรู้ที่ฝังลึกคือภูมิปัญญาหรือองค์ความรู้เดิมที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษมาใช้ในการฟื้นฟูสัตว์น้ำด้วยการทำบ้านปลา ในขณะเดียวกันชุมชนได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้สภาพชายฝั่งของแต่ละพื้นที่เพื่อสร้างบ้านปลาให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ คือ บ้านท่าพิกุลมีป่าชายเลนและเป็นกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนสามารถนำไม้จากป่าชายเลนมาใช้ในการสร้างบ้านปลาได้และสภาพพื้นที่เป็นปากคลองคลื่นลมไม่กระทบมาถึง ชุมชนจึงร่วมกันสรุปสามารถใช้ภูมิปัญญาเดิมมาสร้างบ้านปลาในบริบทใหม่ได้เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาเดิมกับทั้งสามารถใช้ไม้ในป่าชายเลนมาสร้างบ้านปลาได้ ส่วนบ้านคันธูลีมีชายฝั่งทะเลยาวตลอดแนวชายฝั่งประมาณ 5 กิโลเมตร สภาพพื้นที่ทางทะเลของบ้านคันธูลีนั้นมีลักษณะเป็นทะเลเปิดที่ต้องเจอกับคลื่นแรงและลมมรสุม การสร้างห่อหรือบ้านปลาแบบเดิมที่เคยทำกับวัชธุระธรรมชาติ เช่น

ไม้ กิ่งไม้ และทางมะพร้าว นั้น จึงไม่เหมาะเนื่องจากชายฝั่งทะเลต้องเผชิญกับคลื่นลมจึงไม่คงทนเพราะคลื่นลมจะพัดหายไปไหนทะเล ปลาและสัตว์น้ำไม่มีที่อยู่อาศัยเหมือนเดิม จึงมีการปรับปรุงภูมิปัญญาเดิมผสานกับภูมิปัญญาใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพทะเลชุมชน โดยเปลี่ยนจากไม้มาใช้ท่อพีวีซีเพื่อความคงทนและความคุ้มค่าเหมาะสมกับสภาพทะเล

นวัตกรรมการสร้างบ้านปลาอันเป็นผลจากการจัดการความรู้มี 2 แบบ 1) การสืบทอดภูมิปัญญาดั้งเดิมในการสร้างบ้านปลาหรือห่อของบ้านท่าพิกุล โดยชาวบ้านท่าพิกุล อำเภอท่าฉาง ได้นำภูมิปัญญาการสร้างห่อซึ่งเป็นภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมที่มีการใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้ กิ่งไม้ ขอนไม้ ทางมะพร้าว เป็นต้น โดยนำมาปักเป็นคอกวงกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1-1.5 เมตรเพื่อหลอกล่อให้ปลาเข้ามาอยู่แล้วจึงค่อยล้อมจับปลาหรือสัตว์น้ำ แต่ในปัจจุบันเมื่อทรัพยากรสัตว์น้ำเริ่มมีน้อย เนื่องจากการขยายพันธุ์ไม่เพียงพอต่อความต้องการ อีกทั้งแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำเหล่านี้ถูกรบกวน ชุมชนบ้านท่าพิกุลจึงได้คิดหาวิธีในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำที่สอดคล้องกับสภาพบริบทของชุมชนที่มีสภาพพื้นที่เป็นปากคลอง ไม่มีคลื่นหรือลมแรงเหมือนกับชายฝั่งทะเล โดยนำภูมิปัญญาการสร้างห่อมาปรับใช้เพื่อสร้างที่อยู่อาศัย ที่หลบภัยและเพื่อเป็นแหล่งขยายพันธุ์ให้กับสัตว์น้ำ โดยการใช้ไม้ตาตุ่มทะเลและไม้แสมที่มีอยู่ทั่วไปในพื้นที่มาสร้างบ้านปลาขนาดพื้นที่ 300 ตารางเมตร บริเวณปากคลองท่าฉาง โดยชุมชนประมงพื้นบ้านพยายามที่จะสร้างบ้านปลาเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามกำลังความสามารถของชุมชนเพื่อให้สัตว์น้ำได้มาอยู่อาศัยและแพร่ขยายพันธุ์ เพื่อลดปัญหาการสูญพันธุ์ของสัตว์น้ำ ชาวประมงสามารถประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตได้ตามปกติสุข 2) การผสานภูมิปัญญาเดิมกับภูมิปัญญาใหม่ในการทำบ้านปลาของบ้านคันธุลี เนื่องจากสภาพพื้นที่ทางทะเลของบ้านคันธุลีนั้นมีลักษณะเป็นทะเลเปิดที่ต้องเจอกับคลื่นแรงและลมมรสุม การทำห่อหรือบ้านปลาแบบเดิมที่เคยทำกับวัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้ กิ่งไม้ และทางมะพร้าว นั้น จึงไม่เหมาะเนื่องจากไม่มีความคงทน ชุมชนจึงมีการปรับปรุงภูมิปัญญาเดิมผสานกับภูมิปัญญาใหม่ให้สอดคล้องหรือเข้ากับสภาพทะเลชุมชน โดยเปลี่ยนจากไม้มาใช้ท่อพีวีซี เพราะมีความคงทน โดยนำท่อพีวีซี ขนาด 1.5 นิ้ว หนา 8.5 มิลลิเมตร จำนวน 200 ท่อน มาปักเป็นคอกสี่เหลี่ยมขนาดพื้นที่ 800 ตารางเมตร เพื่อสร้างเป็นบ้านปลาให้สัตว์น้ำเข้ามาอยู่อาศัยวางไข่ และหลบภัย

ผลการปฏิบัติการเก็บความรู้สำหรับใช้ต่อไปในส่วน Knowledge Asset หรือส่วนหางปลา ชุมชนร่วมกันเก็บความรู้ผลการปฏิบัติเพื่อใช้เป็นความรู้ในการดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ในการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งอ่าวบ้านดอนของประมงพื้นบ้านโดยจัดทำเป็นเอกสารจากการจัดการความรู้การสร้างบ้านปลา ความสำเร็จในการฟื้นฟูสัตว์น้ำชายฝั่งทะเลด้วยการสืบทอดภูมิปัญญาเดิมภายใต้บริบทใหม่และการผสานภูมิปัญญาเดิมกับเทคโนโลยีหรือภูมิปัญญาใหม่ โดยจำแนกเป็น 2 กรณี 1) การสืบทอดภูมิปัญญาเดิมในการสร้างบ้านปลาของบ้านท่าพิกุล หลังจากทำบ้านปลาแล้วประมาณ 15 วัน ปลาได้เข้ามาอยู่อาศัย หลังจากที่ปลาทำความคุ้นเคยกับบ้านปลาที่มีกิ่งไม้ขอนไม้เข้าไปเพื่อให้ปลาได้กลิ่นและมีที่หลบภัยหรือที่สำหรับวางไข่ ส่วนเสาที่ปักไว้ก็มี

หอยแมลงภู่มากาเกาะ ปลาที่เข้ามาอยู่อาศัยในระยะแรก มี ปลาซีเกง ปลาดุก ปลากระบอก ปลากด ปลาแป้น เป็นต้น ต่อจากนั้นปลาก็เริ่มวางไข่ หลังจากทำบ้านปลาสักประมาณ 1 เดือน มีหอยแมลงภู่มากาเกาะตามเสา และเริ่มมีจำนวนกึ่ง หอย ปู ปลา เพิ่มมากขึ้น ในพื้นที่บริเวณรอบบ้านปลาหรือพื้นที่บริเวณใกล้ๆกับเกาะขึ้นกันนั้นเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์สามารถมองเห็นนกกระยางจำนวนมากลงมาหาอาหารกินตามรอบ ๆ บริเวณเกาะขึ้นกัน ส่วนบริเวณรอบๆ บ้านปลานั้น สามารถใช้มือคว่ำลงไปจับหอยแครงและกุ้งได้ด้วยมือเปล่า โดยใช้มือช้อนกุ้งขึ้นมาได้ครั้งละ 2-3 ตัวเลยทีเดียว 2) การผลานภูมิปัญญาเดิมกับภูมิปัญญาสากลหรือเทคโนโลยีของบ้านปลาคันธูลี การทำบ้านปลาของตำบลคันธูลีโดยใช้ท่อพีวีซีที่สามารถอยู่ได้เป็น 10 ปี และเสริมด้วยทางมะพร้าวเพื่อเร่งให้ปลาได้กลืนแล้วเข้ามาอยู่และเพื่อเป็นร่มเงาให้ปลาได้มาหลบอาศัย เมื่อทำบ้านปลาเสร็จแล้วและปลาคันขึ้นแล้ว ปลาก็เข้ามาอยู่ในบ้านปลาเลย ปลาที่เข้ามาในระยะแรกคือ ปลาซีเกง เนื่องจากปลาชนิดนี้เมื่อได้กลืนกิ่งไม้ใบไม้ หรือทางมะพร้าวก็จะเข้ามาอยู่อาศัยทันที ต่อมาอีกประมาณ 2-3 วัน ปลากระบอก ปลาสาก และปลาจระเม็ดเข้ามาอยู่ และอีกประมาณ 1-2 สัปดาห์ เริ่มมีปลาดุก ปลากระพง ปลากด ปลาแมว ปลาจวด ปลาแป้น และปลาอื่น ๆ เข้ามาอยู่อาศัย ประมาณ 15 วันเมื่อเริ่มมีเพรียงซึ่งเป็นอาหารของปลาปลาก็ได้เข้ามาวางไข่ซึ่งสามารถมองเห็นลูกปลาตัวเล็กๆขนาดจิ๋วอยู่ในบริเวณบ้านปลา ส่วนปลากระเบนนั้นไม่เข้ามาอาศัยอยู่ในบ้านปลาแต่จะวนอยู่รอบๆ หลังจากทำบ้านปลาประมาณ 1 เดือนเริ่มมีหอยมากาเกาะ เช่น หอยแมลงภู่มากาเกาะตามเสาท่อพีวีซี ปูหิน ปูทะเล ปลาดุก ปลากระพง ปลากด ก็จะเริ่มมีมากขึ้นเนื่องจากตามมากินหอย จากการทำบ้านปลาส่งผลให้มีสัตว์น้ำบริเวณนี้มากขึ้น เมื่อทำบ้านปลาได้ประมาณ 1 เดือน ชาวประมงได้เข้าไปหาปลาบริเวณใกล้ ๆ บ้านปลา โดยใช้วนหัตถ์ตักลาก 1 ครั้ง ดึงปลาสาก ปลากระบอก ปลาแมว ปลาจวด ปลาแป้น และปลาอื่น ๆ ดึงขึ้นมา โดยปกติชาวประมงเคยหาปลาได้วันละประมาณ 10 กิโลกรัม เมื่อทำบ้านปลาแล้วประมาณ 1 เดือน ชาวประมงพื้นบ้านสามารถหาปลาเพิ่มขึ้นได้วันละประมาณ 20 กิโลกรัม ซึ่งถือว่าเป็นความสำเร็จของการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่งที่ส่งผลให้สามารถเพิ่มจำนวนสัตว์น้ำได้ด้วยการสร้างบ้านปลา การเพิ่มของจำนวนสัตว์น้ำหรือปลาเมื่อเทียบกับอัตราการจับปลาได้ก่อนการทำบ้านปลาและหลังทำบ้านปลาเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณร้อยละ 50 โดยเฉพาะในช่วงเดือนสิงหาคม - กันยายน เป็นช่วงที่ปลาเข้ามาอยู่มาก จึงสามารถจับสัตว์น้ำได้มากขึ้น การสร้างบ้านปลานอกจากชาวประมงได้รับผลประโยชน์โดยตรง คือ มีรายได้เพิ่มขึ้นแล้ว ชาวประมงพื้นบ้านมีกำลังใจที่จะร่วมกันอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำมากขึ้น จึงเริ่มทยอยเข้ามาให้ความร่วมมือ เกิดเป็นชุมชนพึ่งตนเองที่เข้มแข็ง สามารถช่วยเหลือจัดการตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งหน่วยงานภายนอกเพียงอย่างเดียว เห็นได้จากการที่ชาวบ้านประมาณร้อยละ 50 ได้ร่วมมือกันอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่ง โดยมีการจัดเวทีชุมชนปรึกษาหารือ ร่วมกันเฝ้าระวังบ้านปลาและควบคุมดูแลไม่ให้ผู้ใดเข้ามาทำลายหรือเข้าไปจับสัตว์น้ำในบ้านปลา รวมทั้งช่วยกันสอดส่องดูแลไม่ให้เรืออวนรุนเรือคราด

หอยลายเข้ามาทำลายล้างในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งซึ่งเป็นพื้นที่อนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน ปัญหาเรืออวนรุนเรือคราดหอยลายเริ่มคลี่คลายไปในทางที่ดี เนื่องจากชาวประมงได้ร่วมมือกันคอยสอดส่องดูแล การทำบ้านปลาไว้ในบริเวณชายฝั่งจึงเป็นการป้องกันเรืออวนรุน เรือคราดหอยเข้ามาคราดหอยในเขต 3,000 เมตรซึ่งเป็นพื้นที่อนุรักษสัตว์น้ำชายฝั่งได้อีกด้วย

ผลจากการทำบ้านปลาได้ก่อให้เกิดแนวคิดในการตั้งกฎกติกาการใช้ประโยชน์จากบ้านปลาของชุมชน กลุ่มชุมชนประมงพื้นบ้าน กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนบ้านท่าพิกุล ตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง และกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำและฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งบ้านคันธุลี ตำบลคันธุลี อำเภอท่าชนะ และชุมชนประมงพื้นบ้านอ่าวบ้านดอนเริ่มตระหนักถึงการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำโดยพยายามทำให้ทะเลอ่าวบ้านดอนกลับมามีสภาพใกล้เคียงกับอดีตอีกครั้งโดยพยายามหาวิธีในการเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำ โดยการนำภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมและผสมผสานกับภูมิปัญญาใหม่ นำมาสร้างที่อยู่อาศัยให้สัตว์น้ำเพื่อให้เป็นแหล่งที่อยู่ หลบภัย และเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์วัยอ่อน เมื่อสร้างที่อยู่อาศัยให้สัตว์น้ำแล้ว ชุมชนจึงต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบในการที่จะช่วยกันดูแล อนุรักษ์ร่วมกัน โดยแต่ละชุมชนมีการตั้งกฎกติกาภายในชุมชนในการปฏิบัติร่วมกัน และเริ่มมีเครือข่ายในการสอดส่องดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำภายในชุมชน กติกาชุมชนประมงพื้นบ้านบ้านท่าพิกุลและบ้านคันธุลีคล้ายคลึงกัน ชุมชนประมงพื้นบ้านได้ร่วมกันตั้งกฎกติกาชุมชนร่วมกันเกี่ยวกับการจับสัตว์น้ำในบ้านปลาและเขตอนุรักษ์ การเฝ้าระวังต้นไม้ม้ การทิ้งของเสียลงชายฝั่ง ล่าคลอง ห้ามเครื่องมือทำลายล้างเข้าบริเวณบ้านปลา การจับสัตว์น้ำขนาดเล็กต้องปล่อย การเฝ้าระวังเครื่องมือประมงที่ทำลายล้าง และการลาดตระเวนเฝ้าระวังทะเลและบริเวณรอบบ้านปลาและตั้งเวรยามเฝ้าบ้านปลา ต่อจากนั้นชุมชนประมงพื้นบ้านได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้การสร้างเครือข่ายย่อยการฟื้นฟูสัตว์น้ำชายฝั่งอ่าวบ้านดอน เครือข่าย(ย่อย)ฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งอ่าวบ้านดอน : กรณีการฟฟื้นฟूसัตว์น้ำ(การทำบ้านปลา) เครือข่ายย่อยบ้านคันธุลี อำเภอท่าชนะ และบ้านท่าพิกุล อำเภอท่าฉางเป็นเครือข่ายย่อยระหว่างกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนบ้านท่าพิกุล ตำบลท่าฉาง และกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำและฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งบ้านคันธุลี ตำบลคันธุลี เป็นเครือข่ายที่ทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมเฝ้าระวังและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กิจกรรมการอนุรักษ์ฟื้นฟูสัตว์น้ำในขั้นต้นได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้การเฝ้าระวังสัตว์น้ำในพื้นที่ที่ทำบ้านปลา

การเรียนรู้ของชุมชนประมงชายฝั่งบ้านท่าพิกุล ตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนบ้านท่าพิกุล และกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำและฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งบ้านคันธุลี รวมทั้งชุมชนประมงชายฝั่งบ้านคันธุลี ตำบลคันธุลี อำเภอท่าชนะ ได้เรียนรู้การสร้างฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำจากการสร้างบ้านปลาขึ้นมาได้แสดงว่าชุมชนได้เกิดการเรียนรู้อย่างเข้าใจในความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่ง การมีส่วนร่วมและการสร้างพลังการมีส่วนร่วมตลอดจนการรวมพลังเพื่อการอยู่รอด และการเรียนรู้กฎหมายการประมง การเรียนรู้บทเรียนชุมชนประมงพื้นบ้านที่ฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง การเรียนรู้การฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งอย่างเป็น

ระบบในด้านการทำโครงการและการทำงานประสานกับหน่วยงานราชการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสะท้อนให้เห็นว่าชุมชนประมงเกิดการเรียนรู้และพร้อมที่จะเรียนรู้ต่อไปในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้แสดงให้เห็นถึงความรู้ที่เพิ่มขึ้นจากการลงมือปฏิบัติและปรากฏสัตว์น้ำให้เห็นและสามารถจับสัตว์น้ำได้เพิ่มขึ้นเป็นการยกระดับความรู้และพัฒนาวิธีคิดและความคิดของชุมชนประมงพื้นบ้านให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตลอดจนการเรียนรู้ร่วมกันที่ชุมชนสามารถปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง และมีความคิดในการจัดการตนเอง ฟังตนเองและฟังกันเอง ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาในหลายด้าน เช่น ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมทั้งร่วมเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมปฏิบัติการ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในชุมชน

## อภิปรายผล

จากสภาพพื้นที่อ่าวบ้านดอนที่เป็นพื้นที่กว้างใหญ่และมีระบบนิเวศที่สมบูรณ์ส่งผลให้อ่าวบ้านดอนเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรสัตว์น้ำ เป็นแหล่งสัตว์น้ำขนาดใหญ่ของอ่าวไทย มีป่าชายเลนที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์และอนุบาลสัตว์น้ำตามธรรมชาติเป็นปัจจัยเกื้อหนุนในขณะเดียวกันความอุดมสมบูรณ์ของอ่าวบ้านดอนก็เชื่อมโยงอยู่กับระบบนิเวศอื่น ๆ อย่างแนบแน่นทั้งระบบนิเวศภูเขาและป่าดงดิบ ระบบนิเวศแม่น้ำลำธาร ระบบนิเวศเกษตร ระบบนิเวศปากแม่น้ำ ระบบนิเวศป่าชายฝั่ง ซึ่งประกอบด้วย ป่าชายเลน ป่าพรุ ป่าชายหาด และระบบนิเวศทางทะเล ที่รวมถึงระบบนิเวศปะการัง และระบบนิเวศหญ้าทะเล ซึ่งแต่ละระบบนิเวศมีหน้าที่เฉพาะและทุกระบบนิเวศมีความเกี่ยวพันและเชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้ง ถ้าระบบนิเวศใดมีการเปลี่ยนแปลงหรือขาดความสมดุลย่อมส่งผลกระทบต่อเนื่องสู่ระบบนิเวศส่วนอื่นๆ และมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนและสิ่งมีชีวิตทั้งหมด การแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่งจึงเชื่อมโยงอยู่กับภูมินิเวศของภาคใต้ตอนกลางด้วย ความอุดมสมบูรณ์ของอ่าวบ้านดอนเป็นปัจจัยบวกในด้านเศรษฐกิจในทุกระดับทั้งในระดับเศรษฐกิจแบบยังชีพและเศรษฐกิจทุน โดยเฉพาะเศรษฐกิจทุนที่สามารถจับสัตว์น้ำได้ด้วยเครื่องมือทันสมัยที่จับสัตว์น้ำได้คราวละมาก ๆ และจับทุกขนาดจนกระทั่งทะเลเสื่อมโทรมส่งผลกระทบต่อวิถีประมงพื้นบ้านให้ลำบากยากแค้นเพราะจับสัตว์น้ำไม่ได้ โดยเฉพาะการรुक้าจับจองพื้นที่ทางทะเลเข้าไปในเขตชายฝั่งที่ทำให้ประมงพื้นบ้านต้องเผชิญกับการไม่มีที่ทำกินอยู่ในขณะนี้ เพราะทะเลที่เป็นที่ทำกินกลับกลายเป็นเขตห้ามเข้า เป็นปัญหาใหญ่ที่ประมงพื้นบ้านอ่าวบ้านดอนเผชิญอยู่และรอการแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วน แต่ปัจจุบันแม้ว่าจะมีองค์กรชุมชนเช่นเครือข่ายอนุรักษ์อ่าวบ้านดอนดำเนินการแก้ปัญหา แต่ปัญหาก็ใหญ่เกินกว่าจะแก้ได้ ในขณะที่ประมงพื้นบ้านอ่าวบ้านดอนก็กำลังลำบากยากแค้นอย่างหนัก อย่างไรก็ตามประมงพื้นบ้านเองก็ต้องพลิกฟื้นสถานการณ์ใช้วิกฤตให้เป็นโอกาสในการสร้างพลังชุมชนร่วมเรียนรู้การฟังตนเองและการฟังกันเองสร้างชุมชนเข้มแข็ง สร้างการมีส่วนร่วมให้เข้มข้น โดยเฉพาะการพลิกฟื้นนำภูมิปัญญาพื้นบ้านในการทำประมงมาใช้โดยปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทใหม่ของอ่าวบ้านดอนก็น่าจะเป็นทางเลือก

ในการดำเนินชีวิตภายใต้ความพอเพียง เพราะภูมิปัญญาประมงพื้นบ้านมีหลากหลายที่ประมงพื้นบ้านสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต

ในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาประมงพื้นบ้านอ่าวบ้านดอนนั้นเนื่องจากประมงพื้นบ้านอ่าวบ้านดอนมีภูมิปัญญาที่สามารถสืบทอดและปรับปรนมาทำให้สอดคล้องกับบริบทอ่าวบ้านดอนที่เปลี่ยนแปลงเป็นไปตามที่ เอกวิทย์ ฤณกลาง (2540) ซึ่งให้เห็นว่า ภูมิปัญญาเป็นความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจนจากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้จากการปรับตัวในการดำรงชีพในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรม ที่ได้พัฒนาการสืบสานกันมาเป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในพื้นที่ที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานอยู่และได้แลกเปลี่ยนสังสนันท์ทางวัฒนธรรมกันสามารถปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคมวัฒนธรรม แกนนำชุมชนประมงพื้นบ้านในอ่าวบ้านดอนต่างก็มีวิธีการจัดการ วิธีการขึ้นน้ำ และต่อยอดจากการริเริ่มเสริมต่อของนักปราชญ์ด้านประมงพื้นบ้านอ่าวบ้านดอน และวิวัฒนาการความคิดในการแก้ปัญหา โดยปรับประยุกต์ภูมิปัญญาเดิมให้เหมาะสมกับบริบทในปัจจุบัน จึงสอดคล้องกับแนวคิดของ สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2540) ที่กล่าวถึง ภูมิปัญญาชาวบ้านว่าล้วนสั่งสมงอกงามขึ้นจากความรอบรู้ ประสบการณ์ ผนวกด้วยญาณทัศนะ และพัชรา อุยตระกูล (2548) ที่กล่าวว่าภูมิปัญญาเป็นเรื่องที่สั่งสมมาแต่อดีตเป็นเรื่องของการจัดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อม คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากินและพิธีกรรมต่าง ๆ ทุกอย่างเพื่อให้เกิดความสมดุล และนำความรู้ประสบการณ์มาใช้ในการประกอบอาชีพ ซึ่งประมงพื้นบ้านได้พลวัติวิคิดเพื่อแก้ปัญหาทรัพยากรชายฝั่งในการฟื้นฟูสัตว์น้ำด้วยการสร้างบ้านปลาเพื่อความอยู่รอดของตนต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เสื่อมโทรมยิ่งของอ่าวบ้านดอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541) ผลของการจัดการความรู้ด้วยโมเดลปลาทุโดยมีภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นความรู้ที่ฝังลึกและตกแตงความรู้ของประมงพื้นบ้านด้วยความรู้ที่เด่นชัดและใช้ระบบและกระบวนการในการจัดการตามความรู้ตามโมเดลของประพนธ์ ผาสุกยัต (2540) คือ Knowledge Vision หรือส่วนหัวปลา Knowledge Sharing การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือส่วนตัวปลา และ Knowledge Asset หรือส่วนหางปลา ความรู้ที่ใช้ในการจัดการ คือความรู้แบบชัดแจ้ง หรือ Explicit Knowledge และความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวคน หรือ Tacit Knowledge ผลสำเร็จในการจัดการความรู้ตามโมเดลปลาทุของประพนธ์ ผาสุกยัต (2540) บรรลุเป้าหมายการจัดการความรู้การฟื้นฟูสัตว์น้ำด้วยภูมิปัญญาประมงพื้นบ้าน เกิดนวัตกรรมการสร้างบ้านปลาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ คือ นวัตกรรมการฟื้นฟูสัตว์น้ำด้วยการสืบทอดภูมิปัญญาเดิมของบ้านท่าพิกุล และนวัตกรรมการฟื้นฟูสัตว์น้ำด้วยการผสมภูมิปัญญาเดิมและภูมิปัญญาใหม่หรือเทคโนโลยี มีสัตว์น้ำเพิ่มขึ้นภายใน 1 เดือน บรรลุเป้าหมายการจัดการความรู้ตามโมเดลปลาทุของประพนธ์ ผาสุกยัต (2540) โมเดลปลาทุจึงเป็นการจัดการความรู้ที่เหมาะสมกับชุมชน

ประมงพื้นบ้าน ชุมชนประมงพื้นบ้านบ้านท่าพิกุล ตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนบ้านท่าพิกุล และชุมชนประมงพื้นบ้านบ้านคันธูลี ตำบลคันธูลี อำเภอท่าชนะ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำและฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งบ้านคันธูลี ได้พัฒนาวิธีคิดในการจัดการตนเอง ฟังตนเองและฟังกันเอง ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาในหลายด้านทั้งความสัมพันธ์ของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมทั้งร่วมเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการร่วมปฏิบัติการ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในชุมชนบรรลุเป้าหมายการจัดการความรู้

ความสำเร็จในการจัดการความรู้ของชุมชนประมงพื้นบ้านท่าพิกุล ตำบลท่าฉาง และชุมชนประมงพื้นบ้านบ้านคันธูลี ตำบลคันธูลี อำเภอท่าชนะ มาจากประธานกลุ่มกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนบ้านท่าพิกุล ตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง และกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำและฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งบ้านคันธูลี ตำบลคันธูลี อำเภอท่าชนะ ใช้ภูมิปัญญา โดยมีภาวะผู้นำและบทบาทในเครือข่ายประมงพื้นบ้านทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ในอำเภอดอนและพื้นที่ประมงอื่นและมีบทบาทต่อสมาชิกในกลุ่มในด้านความเชื่อมั่นในวิธีคิด ประสบการณ์และความสามารถจึงนำไปสู่ความสำเร็จได้ บทเรียนสำคัญจากการจัดการเรียนรู้คือการที่ชุมชนมีผู้นำที่ชาญฉลาดและมีจิตสาธารณะจะเกิดชุมชนฟังตนเองที่เข้มแข็งบรรลุเป้าหมายการจัดการความรู้ด้วยภูมิปัญญา

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ชุมชนซึ่งมีทั้งกลุ่มอนุรักษ์อำเภอดอน ชาวประมงพื้นบ้าน และกลุ่มผู้ประกอบการหากร่วมมือกันอย่างจริงจังในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำ โดยเล็งเห็นและตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำ ควรมีการกำหนดมาตรการ กฎเกณฑ์ต่างๆ ร่วมกันเพื่อใช้เป็นกฎ กติกาชุมชน ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำ เพื่อให้พื้นที่เหล่านี้เป็นพื้นที่สาธารณะที่ชุมชนสามารถหากินร่วมกัน และเป็นพื้นที่สำหรับเพาะพันธุ์หรืออนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน

### ข้อเสนอแนะเชิงสาธารณะ

ในการศึกษางานวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้เผยแพร่งานวิจัยโดยจัดทำเป็นคู่มือการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำให้กับอำเภอต่าง ๆ ในบริเวณอำเภอดอน เพื่อให้ชุมชนได้นำงานวิจัยหรือผลจากการทำวิจัยไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการนำความรู้ที่ได้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงสังคม/ชุมชนเพื่อการพัฒนาคุณภาพ

ชีวิตและพัฒนาชุมชนเพื่อทำให้เกิดรายได้และพึ่งพาตนเอง ที่ทำให้คุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของประชาชน ดีขึ้น

### ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

มหาวิทยาลัยควรร่วมมือกับชุมชน ในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการส่งเสริมการทำวิจัยชาวบ้านเพื่อสร้างองค์ความรู้และการวิจัยเชิงบูรณาการในท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน นอกจากการบรรจุรายวิชาเรียนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมท้องถิ่นมาบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนเพื่อเป็นการช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูและเป็นการปลูกจิตสำนึกให้แก่เยาวชนแล้ว อาจจะมีการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนหรือการให้ความรู้ในลักษณะของการบริการวิชาการด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการดำรงชีวิตในปัจจุบันที่เหมาะสมกับบริบทและสาขาอาชีพของชุมชน หรือมีการจัดเวทีการนำเสนองานวิจัยท้องถิ่นในระดับประเทศ ส่งเสริมการตีพิมพ์เผยแพร่วารสารของมหาวิทยาลัยหรือวารสารระดับประเทศหรือต่างประเทศ รวมทั้งมีการนำองค์ความรู้ใหม่ไปพัฒนาต่อยอด

### ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการลงพื้นที่ทำวิจัยในพื้นที่ทั้ง 7 อำเภอ ได้แก่ ท่าชนะ ไชยา ท่าฉาง พุนพิน เมือง กาญจนดิษฐ์ และดอนสัก ในครั้งนี้ โดยใช้เวลาในการทำวิจัยประมาณ 1 ปี นั้น ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ค่อนข้างจำกัด ผู้วิจัยพบว่าในพื้นที่ดังกล่าวยังมีเรื่องหรือจุดที่น่าสนใจอีกมากมายในการศึกษาและทำการวิจัยเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาชุมชนรอบอ่าวบ้านดอนในหลากหลายเรื่องราว ได้แก่

1. การวิจัยเกี่ยวกับป่าชายเลนที่ส่งผลกระทบต่อถึงพันธุ์สัตว์น้ำ
2. ทรัพยากรสัตว์น้ำในอ่าวบ้านดอนเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างยั่งยืน
3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอ่าวบ้านดอน
4. ปัญหาการรุกรานพื้นที่ประมงชายฝั่งที่นำไปสู่การล่มสลายของประมงพื้นบ้าน
5. การมีส่วนร่วมของชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งและ

ทรัพยากรทางทะเล